

Antwoord van Gedeputeerde Staten op vragen van

T. van Vugt (JA21)
(d.d. 16 juni 2025)

Nummer
4262

Onderwerp
Interbestuurlijk toezicht taakstelling statushouders

Aan de leden van Provinciale Staten

Toelichting vragensteller

Ieder half jaar bepaald de minister hoeveel statushouders gemeenten huisvesting moeten bieden. In het kader van interbestuurlijk toezicht (verder IBT genoemd) houden provincies toezicht op deze taakstelling. JA21 constateert dat steeds meer gemeenten een achterstand op de taakstelling voor huisvesting van statushouders hebben. Dit zien wij niet alleen in een toename van het aantal trede 4 brieven van de provincie, maar ook ontvangen wij signalen vanuit gemeenten zelf.

In Artikel 132 lid 5 van de Grondwet staat over het grovelijk verwaarlozen van taken het volgende: “De wet regelt de voorzieningen bij in gebreke blijven ten aanzien van regeling en bestuur, gevorderd krachtens artikel 124, tweede lid. Bij de wet kunnen met afwijking van de artikelen 125 en 127 voorzieningen worden getroffen voor het geval het bestuur van een provincie of een gemeente zijn taken grovelijk verwaarloost”.

Uit gesprekken met enkele gemeenten blijkt dat de achterstand op het vervullen van de wettelijke taakstelling geen onwil is maar inmiddels een schier onmogelijk opgave is (door een mismatch tussen huishoudensamenstelling en sociale huurwoningvoorraad maar ook door de opgaven voor huisvesting van andere aandachtsgroepen). Volgens JA21 is bij het merendeel van de gemeenten met een achterstand op de wettelijke taakstelling tot huisvesten van statushouders geen sprake van het grovelijk verwaarlozen van taken door de betreffende gemeenten.

VRAGEN:

1. *Deelt u de conclusie van JA21 dat bij het merendeel van de gemeenten met een achterstand op de taakstelling voor huisvesting van statushouders in de meeste gevallen geen sprake is van grovelijk verwaarlozen van taken?*

Antwoord

Wij delen deze analyse niet volledig.

Als Provincie Zuid-Holland hebben wij inderdaad de wettelijke verplichting om toe te zien op de huisvesting van vergunninghouders. Het opvangen van vergunninghouders, vreemdelingen met een verblijfsvergunning, is een belangrijke taak voor gemeenten. Op deze manier kunnen mensen met een verblijfsvergunning asielzoekerscentra uitstromen en komen nieuwe plekken in deze AZC's vrij. Wij zien net als u dat steeds meer gemeenten de door de minister bepaalde doelstelling helaas niet halen. Ook wij maken ons daar zorgen over. Wij zien dat niet per se als een grove taakverwaarlozing.

Juist om gemeenten de helpende hand te bieden lopen wij samen met hen de IBT-ladder af én bieden middels ambtelijke en bestuurlijke gesprekken een helpende hand en denken oplossingsgericht mee om de doelstellingen toch te halen. Wij merken dat deze inzet vanuit de provincie helpt in de realisatie van de taakstelling.

De verschillende treden op de IBT ladder zijn dus geen moreel oordeel, veel meer is dit een bestuurlijk instrument om als middenbestuur mee te kunnen helpen een maatschappelijk probleem op te lossen. Wel delen we met u de analyse dat er een mismatch is in vraag naar sociale woningbouw en het aanbod van deze woningen beperkt is. Juist hierom zet de provincie zich hard in op het realiseren van voldoende sociale huur.

2. Zo niet, waarom niet?

Antwoord

Zie antwoord bij vraag 1.

Met de inwerkingtreding van de Wet revitalisering generiek toezicht in 2013, is de in artikel 124 lid 1 van de Gemeentewet opgenomen regelingen voor taakverwaarlozing uitgebreid met:

- a. niet of niet naar behoren een bij of krachtens een andere wet dan de Gemeentewet of de Provinciewet gevorderde handeling verricht, of*
- b. niet, niet tijdig of niet naar behoren een bij of krachtens een andere wet dan de Gemeentewet of de Provinciewet de wet gevorderd resultaat tot stand brengt.*

3. *Uit navraag bij gemeenten blijkt dat de gevoerde gesprekken in het kader van de interventieladder zich primair richten op het niet, of niet volledig voldoen aan de taakstelling wat betreft het aantal te huisvesten statushouders. Is deze constatering door JA21 juist?*

Antwoord

Wij voeren de gesprekken in het kader van de interventieladder om gemeenten te ondersteunen om aan de taakstelling te voldoen. Als provincie hebben wij de plicht toe te zien op het halen van de door het rijk opgelegde taakstelling. Tegelijkertijd zijn wij constructief-kritisch in onze gesprekken met de verschillende gemeenten. We bespreken in zulke gesprekken de lokale knelpunten, inspanningen en de bestuurlijke afwegingen.

4. Zo niet, waarom niet?

Antwoord

Zie het antwoord bij vraag 3.

In het kader van het IBT hanteert de provincie Zuid Holland de interventieladder. In het "Aanvullend beleidskader huisvesting vergunninghouders" (Een ongedateerd stuk, JA21 vermoedt dat dit vigerende beleid moet zijn. Zo niet dan worden wij graag geïnformeerd wat wel het juiste beleid(sstuk) is). In dit aanvullende beleidskader schetst u dat "een besluit tot indeplaatsstelling in een concreet geval (in ieder geval op dat moment) niet de aangewezen weg is".

5. *Kan JA21 hieruit opmaken dat het verder toepassen van de interventieladder (lees: het door escaleren naar trede 6) pas overwogen wordt na trede 4 van de interventieladder?*

Antwoord

Dat is correct, GS lopen de interventieladder stapsgewijs af. Na trede 4 (juridische vooraankondiging besluit indeplaatsstelling) wordt een bestuurlijk gesprek gevoerd met de gemeente en wordt, afhankelijk van de uitkomsten van dat gesprek, overgegaan tot verdere opschaling, waaronder trede 5 (besluit indeplaatsstelling) en eventueel trede 6 (daadwerkelijke indeplaatsstelling). Na plaatsing op een trede is er gedurende zes maanden de gelegenheid voor de gemeente om de taakstelling zelfstandig te realiseren, voordat een hogere trede een mogelijke optie is. Deze periode van zes maanden is gekoppeld aan de oordeelsmomenten van 1 januari en 1 juli.

Indien hier aanleiding voor is, kan er een afwijkende langere periode worden afgesproken met de gemeente voordat er een verdere opschaling volgt, bijvoorbeeld als er een oplevering van een project aanstaande is waar vergunninghouders gehuisvest kunnen worden.

Het door u aangehaalde "Aanvullend beleidskader huisvesting vergunninghouders" betreft het vigerende beleid van de provincie Zuid-Holland. Dit beleidskader is op 9 april 2024 geactualiseerd door Gedeputeerde Staten (kenmerk: PZH-2024-851462422, gepubliceerd in het Provinciaal Blad nummer 5414 op 18 april 2024) en vormt een aanvulling op de Beleidsregel van 16 juni 2020.

De provincie handelt op basis van de Wet revitalisering generiek toezicht (Wrgt) en het beleidskader indeplaatsstelling. In het kader van het Interbestuurlijk Toezicht hanteren wij de interventieladder, waarin indeplaatsstelling pas aan de orde is als eerdere treden van overleg en ondersteuning onvoldoende effect hebben.

De passage waarin staat dat "een besluit tot indeplaatsstelling in een concreet geval (in ieder geval op dat moment) niet de aangewezen weg is", geeft aan dat er – afhankelijk van de omstandigheden – ruimte is voor bestuurlijke afweging. Indeplaatsstelling blijft een laatste middel.

6. *Zo niet, wanneer maakt u dan deze afweging?*

Antwoord

Zie antwoord bij vraag 5.

7. *Indien u deze overweging eerder maakt dan tijdens of na het bestuurlijke trede 4 gesprek, waarop baseert u deze overwegingen dan precies?*

Antwoord

Dit is nog niet voorgekomen.

Mocht zich in de toekomst toch een dergelijk (fictief) geval voordoen, dan is het uitgangspunt van de Provincie Zuid-Holland dat elke gemeente de gestelde doelen behaalt. Waar nodig bieden wij daarbij ondersteuning.

Als echter al vóór een bestuurlijk gesprek blijkt dat tijdige realisatie van de taakstelling niet haalbaar is — en er sprake is van structurele achterstanden, een gebrek aan een concreet uitvoeringsperspectief én het ontbreken van objectieve belemmeringen die een indeplaatsstelling overbodig zouden maken — dan vormen deze factoren de grondslag voor een nadere afweging.

8. *Indien deze afweging (ook) voor de trede 4 brief wordt gemaakt, kunt u hiervan enkele concrete voorbeelden geven?*

Antwoord

Aangezien het college nog in gesprek is met gemeenten, noemen wij nu geen voorbeelden.

9. *Zo niet, waarom niet?*

Antwoord

Zie antwoord bij vraag 8.

In het "Aanvullend beleidskader huisvesting vergunninghouders" stelt u dat sprake kan zijn van situaties waarin u na een bestuurlijke afweging constateren dat een besluit tot indeplaatsstelling in een concreet geval (in ieder geval op dat moment) niet de aangewezen weg is. Hierbij benoemt u (niet limitatief) ook enkele situaties waarbij een indeplaatsstelling niet de juiste maatregel zou zijn:

- a. Wij komen tot de conclusie dat een gemeente op korte termijn zelf haar opgave zal realiseren;*
- b. Wij constateren dat een bepaalde problematiek in wezen niet kan worden opgelost door het nemen van een besluit tot indeplaatsstelling omdat de oorzaak van de problematiek hierdoor niet wordt*

weggenomen. Dat kan blijken uit het feit dat gemeenten op grote schaal – ondanks geleverde inspanningen – niet aan een bepaalde wettelijke verplichting kunnen voldoen. Bestuurlijk overleg met bijvoorbeeld de betreffende vakminister is dan de aangewezen weg om tot een oplossing te komen;

- c. Overmacht. Dit is aan de orde als wij vaststellen dat een gemeente haar wettelijke taak niet kan uitvoeren vanwege een niet aan de gemeente toe te rekenen situatie. De situatie van overmacht betekent dat ook wij de wettelijke taak niet uit kunnen voeren.

In eerdere schriftelijke vragen hebben wij gevraagd naar uw kennis en inzicht wat betreft de mismatch tussen huishoudensamenstelling van de statushouders (veel alleenstaande en alleengaande). U gaf aan dat het hebben van inzicht in aard en omvang van de mismatch tussen de samenstelling van de statushouder-huishoudens en de (beschikbaarheid binnen de) woningvoorraad niet tot uw “institutionele bevoegdheid” zou behoren.

10. Hoe gaat u , zonder de benodigde kennis en inzichten, beoordelen of sprake is van dat gemeente niet aan een bepaalde wettelijke verplichting kunnen voldoen?

Antwoord

Wij opereren als toezichthouder op de huisvesting van statushouders niet in een kennisvacuüm. Als aangegeven voeren we zowel ambtelijk als bestuurlijke gesprekken om tot betere inzichten te komen. Ook beoordelen we in welke mate gemeenten aantoonbare stappen ondernemen om, binnen hun mogelijkheden, tot de gevraagde doelstellingen te komen. Zo kunnen we ook zonder volledige detailinformatie tot een goed beeld en oordeel komen.

11. Kunt u hiervan praktijkvoorbeelden noemen (Gaarne voorbeelden toelichten en niet slechts antwoorden met “ja”)?

Antwoord

Aangezien het college nog in gesprek is met gemeenten, noemen wij nu geen voorbeelden.

12. Zo niet, waarom niet?

Antwoord

Zie antwoord bij vraag 11.

Inmiddels blijkt uit de halfjaarrapportages vrijwel alle gemeenten een achterstand op de taakstelling voor de huisvesting van statushouders hebben. Ook het aantal gemeenten met trede 4 of hoger op de interventieladder neemt toe.

13. JA21 concludeert dat momenteel sprake is van een situatie waarbij gesteld kan worden dat dat gemeenten op grote schaal – ondanks geleverde inspanningen – niet aan een bepaalde wettelijke verplichting kunnen voldoen. Deelt u deze conclusie van JA21?

Antwoord

Nee. Wij zien op grote schaal gemeenten die niet aan de taakstelling voldoen. Of zij hier ook niet aan kunnen voldoen is een andere vraag. Juist hierom hebben wij een toezichthoudende taak. Middels de interventieladder kunnen we samen met gemeenten zoeken naar oplossingen om toch aan hun taakstelling te voldoen. Hierbij wordt meegenomen wat er in een specifieke gemeente speelt en waar ruimte is om de taakstelling tot te realiseren.

Zo niet, waarom niet?

Antwoord

Zie antwoord bij vraag 13.

14. Zo ja, wat betekent dit dan voor de wijze waarop u IBT toepast?

Antwoord

Zie antwoord bij vraag 13.

15. Kunt u enkele (praktijk)voorbeelden geven? (Gaarne voorbeelden toelichten en niet slechts antwoorden met "ja")

Antwoord

Aangezien het college nog in gesprek is met gemeenten, noemen wij nu geen voorbeelden.

Hoewel het kabinet Schoof1 inmiddels is gevallen ligt de "Wijziging van de Huisvestingswet 2014 inzake het verbod op voorrang voor vergunninghouders (Wet nieuwe regels inzake huisvesting vergunninghouders)" ter besluitvorming/instemming voor bij de Eerste Kamer. Met deze wet vervalt de voorrangspositie voor (een deel van de) statushouders. Doordat de taakstelling voor huisvesting van statushouders niet vervalt moeten gemeenten zorgen voor alternatieve huisvesting/opvang voor statushouders. Gezien de wachttijd op een reguliere sociale huurwoning van 6 jaar of (veel) langer bij gemeenten betreft het opvang voor een langere periode en voldoet een verblijf in een hotel (zoals bij de HAR) niet. Gemeenten moeten dergelijke opvang gaan realiseren (lees: "bouwen") en dit kost tijd. Niet alleen het bouwen zelf maar ook de te doorlopen juridische plan- en bezwaarprocedures.

16. Deelt u de mening van JA21 dat na invoering van de Wet nieuwe regels inzake huisvesting vergunninghouders sprake is van situatie van overmacht betekent dat ook wij de wettelijke taak niet uit kunnen voeren?

Antwoord

Op het moment van schrijven is de wet niet gewijzigd en handelen wij naar de situatie zoals die nu is. Op dit moment is er geen wettelijke advisering van de Afdeling advisering van de Raad van State noch zijn definitieve inhoud of eventuele invoeringsdatum bekend. Laat staan dat eventuele gevolgen bekend zijn. Wij delen uw analyse dus niet.

Uiteraard volgen wij de juridische ontwikkelingen wel, mocht er sprake zijn van wijzigingen zal dan worden beoordeeld óf dit invloed heeft op de huisvesting van vergunninghouders en zo ja, op welke wijze dit onze rol als toezichthouder beïnvloed.

17. Zo niet, waarom niet?

Antwoord

Zie antwoord bij vraag 16

18. Zo ja, wat gaat u dan anders doen binnen het IBT-traject/proces?

Antwoord

Zie antwoord bij vraag 16

19. Een wat betekent dit voor de betreffende gemeenten?

Antwoord

Zie antwoord bij vraag 16.

In de standaard(!) trede 4 brief wordt niets vermeld waaruit blijkt dat de provincie Zuid Holland inzicht heeft in de aard en omvang van de uitdagingen en dilemma's van gemeenten op gebied van de huisvesting van statushouders. Dit geeft een ongenueanceerde weergave van de realiteit. Daarbij komt dat een dergelijke trede 4 brief kort voor de komende verkiezingen colleges en gemeenteraden blameert terwijl men zich, binnen de maatschappelijk verantwoorde mogelijkheden, wel voldoende heeft ingespannen om zoveel mogelijk aan de taakstelling te voldoen.

20. Bent u bereid en/of voornemens de tekst van de standaard IBT brieven te herzien en de nodige nuance hierin aan te brengen?

Antwoord

Gedeputeerde Staten streven naar zorgvuldige communicatie, ook in de toepassing van trede 4-brieven. De brieven zijn juridisch getoetst en gericht op het informeren van gemeenten over een volgende stap in het toezichtproces. Hoewel er wel gebruik wordt gemaakt van een gelijke format, is elke brief aangepast aan de situatie van de betreffende gemeente.

Het doel van de trede 4-brief is niet om te 'blameren', maar om duidelijkheid te geven over de toezichtpositie en gemeenten aan te sporen tot (versneld) handelen. GS achten het instrument effectief en zien op dit moment geen aanleiding tot structurele wijziging in de opzet.

21. Zo niet, waarom niet?

Antwoord

Zie antwoord bij vraag 20

22. En wat denkt u op dat moment met de trede 4 brief te kunnen bereiken?

Antwoord

Zie antwoord bij vraag 20

23. Zo ja, wanneer kunnen gemeenten de nieuwe brieven verwachten?

Antwoord

Zie antwoord bij vraag 20

Den Haag, 8 juli 2025

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

voorzitter,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

mr. A.W. Kolff